

PESNIČKI BREVIJAR

IV

Poezija je duboko individualna stvar. Bilo kakvi, i bilo čiji, zahtevi, očekivanja, upitnost – u pogledu svrhovitosti pesme ili namere pesnika – uvek imaju ideološku pozadinu.

*

Tobožnja zabrinutost – što je poezija izgubila tzv. primat pa se navodno nalazi na margini. Te, da se pesničke knjige ne kupuju, a eto, čuda, još se štampaju – komentari su malicioznih i nižih duhom, trgovaca na veliko i malo, „inženjera ljudskih duša“.

*

Pesnikov rad nije društveno koristan u smislu u kome je to rad rudara, programera, ili elektro-inženjera, pa ipak narodi i države se pamte po pesnicima, a ne po programerima. Jer, kao što reče Gotfrid Ben: „Da se država održava uličnim svetlom i kanalizacijom, Rim nikada ne bi propao.“

*

Poezija je odbrana individualnog od kolektivnog.

*

Nije obaveza pesnika da svedoči o svome dobu, društvu, zajednici, to je obaveza sociologa i istoričara. Pesnik svedoči o postojanju jedinke, o jedinstvenosti njegovog života, u određenom vremenu – svakako. Ali ipak poetika ne treba da proističe iz ideologije.

*

Jedina pesnikova obaveza prema društvu je da piše dobru poeziju.

Jer kako je govorio Mandeljštam pesnik je pre odgovoran pred zvukom nego pred državom, pred fonetikom nego pred petogodišnjim planom, pred etimologijom nego pred ekonomijom.

*

Poezija predstavlja duhovnu supstancu naroda, a ne društveni korektiv. Pa ipak, postoje vremena u istoriji naroda kada je biti ličan ravno diverziji.

*

Traganje za smislom postojanja ne vodi preko nacionalnih programa, geopolitičkih strategija, ili monetarnog sistema, ono vodi kroz individuu samu.

*

Koliko košta kilo sira ne interesuje moju Muzu.

*

Ne želim ništa više da kažem o svetu nego što su govorile Safo, Emili Dickinson ili Silvija Plat. Kakav je pouzdano bio svet u kome su one živele ne može se zaključiti na osnovu njihovih pesama. Njihova poezija ne svedoči o vremenu i prilikama doba. Ona svedoči o postojanju njihovog ličnog sveta.

*

Ono suštinsko što kazuje poezija nije nužno odraz vremena. Odraz vremena se pre očituje kroz pesničke konvencije. Čak ni jezik nije uvek odraz vremena, mada bi to bilo poželjno.

*

Pravo na subjektivnost je pravo liričara. Takozvanom objektivnom istinom „operišu“ političari, vojni stratezi, razni omamljivači masa, i šarlatani – pretendenti na „celu istinu“.

*

Svaki stvaralac je pobunjenik, i kad to ne želi, ili ne zna. I kada mu se čini da stvara „po liku božjem“, on stvara nešto čega nije bilo. Ali budući da stvara nešto čega nije bilo, za njegov rad se može reći da je božanski. Paradoksalno, ali preuzimanje prerogativa božanskog je takođe pobunjenički impuls.

*

Pesnik ne sme da bude pokoran. Osim, (možda) pred istinom. Sve ostalo, narod, otadžbina, porodica, žena... mogu biti samo kukavički izgovori.

*

Pravi pesnik je uvek unutrašnji emigrant.

*

Pesma je jedinstveno mesto žudnje.

*

Pesnikovo nije da prizna ljudski poraz pred konačnošću. Pesnikovo nije ni da nudi optimističku perspektivu ljudskom postojanju. On je tu da kaže da je sve moguće.

*

Poeziju se tiče ovozemaljski svet samo onoliko koliko je moguće da ga preobrazi, čineći ga podnošljivim i mnogo više mogućim nego što on to jeste.

*

Najčešće pesničke teme i motivi su iz ovozemaljske konačnosti, samo što ih pesnički jezik pretvara u beskonačnost.

*

Život je pretekst za umetnost, a umetnost mogućnost da se osvoji život.

*

Pesnik na neki način raspolaže sobom, ali istovremeno je na raspolaganju imaginaciji, koliko i slučaju.

*

Stvaranje pre svega ima čar otkrivalačkog. To je najjači motiv za pisanje.

*

Pesma ne nastaje ni od stvarnosti ni od snova, nego od naših mogućnosti.

*

Pesma se ne piše samo srcem, niti samo pameću, niti pak samo čulima. Ali da bi ovo trojstvo učestvovalo u stvaranju pesme potrebne im je obezbediti mentalnu i psihološku potporu. Što je za pesnika najteže.

*

Kada se kaže da pesnika održava vera u čudesno i „ljubav prema nemogućem“ kako su verovali Grci, vidim alpinistu sa rancem na leđima i pogledom u visinu, dok je pod njim ponor.

*

Pesnik lirske provenijencije prikazuje stanje, ostali pesnici izražavaju stav.

*

Za savremenu poeziju se može reći da je ožiljak na licu lepotice.

*

Poezija nije pesniku psihijatrijski kauč, ni ispovedaonica. To je večno „upomoć!“ kome nije dovoljna ovozemaljska pomoć, a ni Božji blagoslov.

*

Pesma je izuzetan trenutak koji mogućnost pretvara u moć.

*

Stanje osujećenosti je potencijalno stvaralačko stanje. Ali to ne znači da je svaka osujećenost stvaralačka.

*

Pesnik na krhotinama sveta zida palate.

*

Pesma govori o ljudskoj mogućnosti saopštavanja neizrecivog.

*

Lirska pesma ostvaruje prisnost sa čitaocem. Prisnost se ostvaruje preko emocija i čula, a ne preko racija. Mada se posedovanjem izvesnih (mentalnih) veština takvo stanje može postići.

*

Ma koliko nam, i na koji način, neka pesma govorila bitne stvari o svetu, ili o nama samima, ona pesma koja nam pruža emocionalno ili čulno proživljavanje uvek će intenzivnije delovati na nas.

*

Lirska pesma podrazumeva jednostavnost i jasnost iskaza. Moglo bi se reći – trezvenost iskazanog. Čak i kada govori o buri osećanja. Lirska pesma je razumljiva pesma.

*

Pesnik mora sve učiniti da mu se veruje. To je jedina njegova obaveza prema čitaocima.

*

Lirska pesma pored intenziteta i naboja, koje ostvaruje sublimacijom iskaznih elemenata i kratkoćom forme, nosi u sebi i onaj suvišak emocija koji nazivamo zanos.

*

Pesnički zanos čini poetičko polje punijim, dovodeći ga do prsnuća. Ali prsnuća ne sme biti. Ako dođe do prsnuća dolazi do razlivanja emocija. Razlivanje emocija vodi u patetiku i sentimentalizam.

*

Patetika i sentimentalnost živo su blato za poeziju.

*

Često se lirskoj pesmi odriče filozofičnost. Lirska pesma je u svojoj suštini metafizička pesma, samo što se ona ne izražava apstraktnim ili teorijskim jezikom, već pesničkim.

*

Ima pesnika koje volimo jer nas diraju i uzbuđuju. Ima, pak, pesnika koje uvažavamo i cenimo. Ipak, njih ne čitamo više od jedanput. Osim, kada želimo nešto da naučimo.

*

Književni istoričari ne treba da su samo baštinici nego i vizionari. Istorija ne sme da računa samo sa prošlošću, ona mora da misli na budućnost. Jedino je vizionar dostojan budućnosti.

*

Kritički tekst je obično projekcija kritičarevih ideja, zamisli, osećanja... Kritičar obično manipulira sa namerom pesnika i značenjem teksta. Prilagođava delo teorijskom metodu, a ne obrnuto.

*

Recepcija poezije zasniva se na tekstu i kontekstu. Tekst je na papiru, kontekst u kritičarevoj glavi. Što je tekst nerazumniji to je kontekst primenljiviji.

*

Pesma se mora čitati unutar poetike kojoj pripada, kolikogod je to moguće.

*

Svaka pesma prevazilazi tumačenje. Ali desi se da i tumačenje prevaziđe pesmu, da joj doda ono čega ona nema. Obično se to dešava sa slabim pesmama. Ili pak, sa ambicioznim kritičarima.

*

U svojoj teorijskoj knjizi (možda baš doktorskoj tezi) teoretičarka, uz to i pesnikinja, piše: „Poezija izražava bit postojanja i kao takva ona se suprotstavlja intelektualnom govoru.“ Zašto bi se poezija (ili proza, svejedno) postavljala u odnosu na intelektualni govor? Zašto bi intelektualni govor bio merna tačka književnog dela? Osim toga „bit postojanja“, dakle – esencija, vrednost je po sebi, nju nužno ne obezbeđuje intelektualni govor, pa je bespredmetno razmatrati njihove odnose. Postavljati „bit postojanja“ u inferioran položaj u odnosu na intelektualni jezik, mogu samo kvaziučeni, a nedaroviti.

*

Takođe ova kritičarka, teoretičarka i pesnikinja piše: „Lirika se bavi ličnim, intimnim životom pojedinca, drugim rečima sferom privatnosti...“ Najpre, odavno je lirika promenila svoj profil. Izdužila je nos. Zatim, lično i privatno nisu jedno. Lično ne mora biti iz sfere privatnosti. Kada je reč o dobroj pesmi ona prelazi u nadlično. Privatno je ono što nije prešlo tu lestvicu. Ali onda uopšte ne govorimo o poeziji.

*

Takođe, ta teoretičarka pišući o narativnoj pesmi kaže: „...pesnik i pesnikinja govore o detaljima banalne svakodnevice, o odnosu lirskog subjekta prema drugim ljudima (ocu,

majci, ljubavi...).“ Ako pesnik govori o svakodnevicu, ona nije nužno banalna. O svakodnevici su pisali najveći svetski pesnici, ne verujem da im je iko rekao da je predmet njihovog pevanja banalan. Možete li zamisliti jednu ovaku ocenu poezije Emili Dickinson: Emili Dickinson nam u svojoj poeziji govori o detaljima banalne svakodnevice.

*

Biti ličan znači biti svoj.

*

Pesnik je biće u telu Autora.

*

Neprikladnost vremenu, ljudima, porodičnom životu, profesiji, društvenim prilikama... rađa pesnika.

*

Estetika življenja ostvariva je samo u osami.

*

Iako svet u pesmi nije stvarniji od objektivnog sveta, on je svakako trajniji, i ako se pesniku posreći – večan.

*

Realnost nije samo spoljašnji, pojavni svet. I te kako je realnost unutrašnji svet.

*

Pisanje je obred koji je sastavljen od neznanog broja rituala. Ima ih onoliko koliko ima pesnika.

*

Najzbuđljivije su one pesme u kojima je nemoguće naslutiti gde prestaje stvarnost, a gde počinje uobrazilja.

*

Nije potrebno da čitalac išta zna o pesniku. Da bismo prigrlili neku pesmu nije potrebno da grlimo njenog autora.

*

I kada ne govori o sebi, pesnik svedoči o svom postojanju.

*

I kada ne želimo da govorimo o sebi, jezik to radi, on nam otkriva i ono što ne znamo, ili što skrivamo samima sebi. Jezik nas iznova rađa.